

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 12/2026 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om avgifter till Tillstånds- och tillsynsverket

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 12/2026 rd undertecknat av riksdagsledamot Vesa Kallio /cent m.fl.:

Hur ämnar regeringen kompensera de förhöjda och nya avgifter som gjorts i strid med regeringsprogrammet för att regeringsprogrammets målbild ska förverkligas även efter regionförvaltningsreformen?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Bestämmelser om de allmänna grunderna för när statliga myndigheters prestationer ska vara avgiftsbelagda och för storleken på avgifterna finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Enligt 6 § i lagen ska storleken på den avgift som staten uppbär för en offentligrättslig prestation motsvara beloppet av statens totalkostnader för prestationen (*självkostnadsvärde*).

Avgifterna till ansvarsområdet för miljötillstånd vid regionförvaltningsverken har tidigare av miljövårdsskäl ansetts vara en i lagen om grunderna för avgifter till staten avsedd prestation som uppbärs till ett lägre belopp än prestationens självkostnadsvärde. I samband med inrättandet av Tillstånds- och tillsynsverket var det emellertid nödvändigt att omvärdera tillämpningen av bestämmelserna i nämnda lag på prissättningen av de prestationer som överförs till Tillstånds- och tillsynsverket. Avsikten var att bestämmelserna och principerna i lagen om grunderna för avgifter till staten ska tillämpas så enhetligt som möjligt på olika avdelningars prissättning och prissättningen av olika grupper av prestationer oberoende av från vilket ämbetsverk prestationerna överfördes till Tillstånds- och tillsynsverket.

I sitt program har statsminister Petteri Orpos regering förbundit sig till att under regeringsperioden inte fatta nationella beslut som medför ökade kostnader för jordbruket. Dessutom har regeringen i sitt program förbundit sig att främja investeringar genom att göra tillståndsprocesserna smidigare. En smidigare tillståndsprocess förutsätter att Tillstånds- och tillsynsverket tryggas tillräckliga resurser. För att förenhetliga tillämpningen av lagen om grunderna för avgifter till staten och trygga tillståndsresurserna beslöt regeringen att stegvis höja avgifterna för miljö- och vattenushållningstillstånd så att avgifterna täcker statens totalkostnader för behandlingen av tillstånden. Regeringen har genom sina beslut vid ramförhandlingarna utgått från en prissättning på självkostnadsnivå i tillståndsärenden som gäller näringsverksamhet.

I statsrådets förordning om avgifter till Tillstånds- och tillsynsverket år 2026 (SRF 1177/2025) höjdes avgifterna för miljötillstånd med cirka tio procent och för vattenhushållningstillstånd lades nya avgiftsklasser till för samma tillstånd så att tillståndsavgifterna steg med i genomsnitt 30 procent. Samtidigt avgiftsbelade Tillstånds- och tillsynsverket vissa av miljöavdelningens prestationer som tidigare varit avgiftsfria. Höjningarna av avgifterna och de nya avgifterna är inte särskilt riktade till jordbruket eller jordbruksproducenterna, utan de gäller ämbetsverkets samtliga kunder. Det är svårt att utesluta jordbruksidkare från avgifter som gäller en bred målgrupp, såsom alla näringsidkare och alla företag.

Största delen av kostnaderna för att producera miljöavdelningens liksom även Tillstånds- och tillsynsverkets övriga avdelningars prestationer beror på verkets sakkunnigarbete. För att trygga verkets höga kompetens och att ärendena handläggs inom en skälig tid är det viktigt att principerna i lagen om grunderna för avgifter till staten förverkligas på ett enhetligt sätt vid verket och att avgifterna kan tas ut av dem som verket producerar prestationerna för.

Genom att höja avgifterna för miljö- och vattenhushållningstillstånd tryggas en smidig process för dessa tillstånd. Samtidigt har regeringen svarat på utmaningarna för jordbrukets lönsamhet genom att sänka en miljötillståndsavgift som är central för jordbruket, dvs. tillståndsavgiften för sådana djurstallar som omfattas av tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp (industriutsläppsdirektivet). Regeringen sänkte priset för tillstånd för djurstall som omfattas av industriutsläppsdirektivet från 28 400 euro till 23 100 euro. Det var möjligt att sänka tillståndsavgiften för ett djurstall som ska beviljas tillstånd i egenskap av direktivanläggning, eftersom inflödet av avgifter för miljötillstånd som helhet bedömdes täcka en tillräckligt stor del av statens totalkostnader för att producera prestationerna.

Av sådana fysiska personer och allmännyttiga samfund som ansöker om en prestation enligt miljöskyddslagen eller vattenlagen för något annat ändamål än ekonomisk verksamhet uppbärs enligt avgiftsförordningen en avgift som är 25 procent lägre.

För beslut om tillstånd till undantag enligt naturvårdslagen (9/2023), såsom undantag från bestämmelserna om artskydd, togs en avgift på 316 euro ut av närings-, trafik- och miljöcentralen. Tillstånds- och tillsynsverket tar nu ut 1 500 euro för prestationen om den söks i syfte att bedriva ekonomisk verksamhet. Avgifterna som tas ut för beslut om tillstånd till undantag enligt naturvårdslagen kunde vid närings-, trafik- och miljöcentralerna täcka endast 5–20 procent av statens totalkostnader för behandlingen av tillstånd. Jordbruksidkare ansöker vanligtvis om undantagslov för att jaga bort vitkindad gås. Tillståndsavgiften har utan tvekan stigit, men undantagstillstånd beviljas i regel för tre år, och största delen av ansökningarna gäller flera gårdar, till och med tiotals gårdar. Andelen av avgiften per gård blir därmed betydligt mindre än totalpriset. I närings- och företagsverksamhet kan avgiften också dras av i beskattningen.

Vissa av Tillstånds- och tillsynsverkets miljöprestationer gäller relativt sällan jordbruk och jordbruksidkare. Som exempel kan nämnas att det bedömningsförfarande som avses i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (252/2017) tillämpas på de största jordbruksprojekten i industriell skala där investeringens värde är flera miljoner euro. Till dessa hör endast en liten del av jordbruksprojekten. Under de senaste åren har det årligen inletts cirka 90 förfaranden för miljökonsekvensbedömning inom alla branscher i Finland. Under de senaste fem åren har endast två (2) projekt inletts i anslutning till jordbruket. Största delen av jordbruksprojekten faller utanför tillämpningsområdet för förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

De prestationer som avses i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning och som nu avgiftsbelagts är beslut enligt 13 § om tillämpning av bedömningsförfarandet i enskilda fall (4 500 €) och ett utlåtande enligt 27 § om huruvida den motiverade slutsatsen är aktuell (2 000 €). Enligt 4 § i lagen om grunderna för avgifter till staten ska beslut som har fattats med anledning av en ansökan och övrig verksamhet, när prestationen utförs till följd av en åtgärd av mottagaren, vara avgiftsbelagda. Därmed ansågs det att prestationerna bör beläggas med avgift.

Statsrådets förordning om avgifter till Tillstånds- och tillsynsverket år 2026 trädde i kraft den 1 januari 2026 och den tillämpas från och med den 1 januari 2026 på ärenden som inleds vid Tillstånds- och tillsynsverket. På ärenden som inlett vid närings-, trafik- och miljöcentralerna, regionförvaltningsverken och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) före den 1 januari 2026 tillämpas de bestämmelser som var gällande när ärendet inleddes, dvs. de föregående myndigheternas avgiftsförordningar.

Finansministeriet följer kontinuerligt med antalet prestationer vid Tillstånds- och tillsynsverket, hur kostnaderna för att producera prestationerna utvecklas, avgifternas kostnadsmotsvarighet och avgifternas inverkan på ämbetsverkets klienter, inklusive jordbruksidkarna. Bestämmelser om avgifterna för prestationer utfärdas årligen genom förordning av statsrådet. Vid behov kan en ny avgiftsförordning utfärdas även medan en tidsbunden förordning är i kraft. Enligt lagen om grunderna för avgifter till staten ska den myndighet som utför en prestation se till att utförandet inte medför högre kostnader än vad en ändamålsenlig kvalitetsnivå förutsätter.

Principen att den som ansöker om ett tillstånd betalar kostnaderna för behandlingen i stället för andra skattebetalare är en bra utgångspunkt. Det är dock viktigt att kontinuerligt främja avvecklingen av normer och utveckla arbetssätten så att tillståndsprocesserna blir snabbare. Avveckling av normer är det bästa sättet att minska avgifterna inom tillståndsförvaltningen. Regeringen har utfört detta arbete och det nya Tillstånds- och tillsynsverket ger också nya möjligheter till detta. Substansministerierna (i detta fall miljöministeriet samt jord- och skogsbruksministeriet) ansvarar för att främja avvecklingen av normer på ett målinriktat sätt även i denna fråga.

Helsingfors 3.3.2026

Kommun- och regionminister Anna-Kaisa Ikonen